

Halvaantuneen sunnuntai

Kristus nousi kuolleista!

Aamupalveluksen evankeliumi

(Luuk. 24: 1 – 12, IV. Ylösnousemusevankeliumi)

Teksti ja sen selitys on ylösnousemusevankeliumeja käsittelevässä kohdassa.

Päivän epistola

(Ap.t. 9: 32 – 42)

”Niinä päivinä Pietari kiersi paikkakunnalta toiselle ja tuli myös Lyddassa asuvien pyhien luo. Hän tapasi kaupungissa Aineas -nimisen miehen, joka oli halvaantunut ja oli ollut vuoteenomana kahdeksan vuotta. Pietari sanoi hänelle: ”Jeesus Kristus parantaa sinut, Aineas! Nouse ja kokoa vuoteesi.” Mies nousi heti. Kaikki, jotka asuivat Lyddassa ja Saaronin tasangolla, näkivät hänet, ja he kääntyivät ja uskoivat Herraan. Jopessa oli opetuslasten joukossa Tabita -niminen nainen; nimi on kreikaksi Dorkas. Hän teki paljon hyvää ja avusti köyhiä runsain määrin. Mutta noihin aikoihin hän sairastui ja kuoli, ja hänet pestiin ja kannettiin kattuhuoneeseen. Lydda on lähellä Joppea, ja kun opetuslapset kuulivat Pietarin olevan siellä, he lähettivät kaksi miestä viemään hänelle sanan: ”Tule kiireesti meidän luoksemme.” Pietari lähti heti miesten mukaan. Kun hän tuli paikalle, hänet vietiin kattuhuoneeseen, ja leskivaimot kerääntyivät hänen ympärilleen ja näyttivät itkien hänelle paitoja ja muita vaatteita, jotka Dorkas oli tehnyt ollessaan vielä heidän kanssaan. Pietari käski kaikkien poistua. Hän polvistui ja rukoili. Sitten hän kääntyi vainajan puoleen ja sanoi: ”Tabita, nouse!” Nainen avasi silmänsä, ja nähdessään Pietarin hän nousi istumaan. Pietari ojensi hänelle kätensä ja auttoi hänet jalkeille. Sitten Pietari kutsui huoneeseen lesket ja kaikki pyhät, ja he saivat nähdä, että Tabita oli elossa. Tapahtumasta levisi tieto ympäri Joppea, ja monet uskoivat nyt Herraan.”

Aikaisemmissa teksteissä Filippos oli ensimmäinen, joka teki lähetystyötä ei-juutalaisten keskuudessa (Ap.t. 8: 4 – 13, 26 - 39). Tätä voi pitää jonkinlaisena poikkeuksena. Varsinaisen pakanalähetyksen aloittaa apostoli Pietari, tämä tulee tarkemmin esille huomisen päivän epistolassa. Tämän päivän epistola on johdantoa huomisen tapahtumiin. Niissä Pietari toimii Jeesuksen tavoin ja parantaa sekä herättää kuolleista.

Lyddan kaupunki sijaitsee hieman yli neljäkymmenen kilometrin päässä Jerusalemissa Joppeen vievän tien varrella. Kaupungin nykyinen nimi on Lod. Usko oli jo saapunut kaupunkiin: ”Pietari... tuli myös Lyddassa asuvien pyhien luo.” Uudessa testamentissa käytetään useita kertoja sanaa pyhä yhteisöön kuuluvista uskovaisista (kristityistä). Nykyisin sana pyhä käytetään yleensä Kirkon

kanonisoinneista pyhistä. Liturgiassa ehtoolliseen osallistuvia kutsutaan pyhiksi (vrt. ”Pyhät pyhille”).

Pietari sanoi halvaantuneelle: ”Jeesus Kristus parantaa sinut, Aineas! Nouse ja kokoa vuoteesi.” Pietari ei siis parantanut, vaan Kristus paransi! Saaronin hedelmällinen tasanko sijaitsee Joppen ja Kesarean välissä lähellä rannikkoa.

Joppe tunnetaan paremmin nimellä Jaffa. Kaupunki on nykyisin osa Tel Avivin kaupunkia Välimeren rannalla. Lyddasta Joppeen on matkaa noin 20 kilometriä. Tabita on arameankielinen naisen nimi, joka suomennettuna tarkoittaa gasellia. Se, että Apostolien teot kertoo Tabitan kreikkannoksen: Dorkas, kertoo meille, että Joppen uskonyhteisö oli ainakin osittain hellenistinen, sen jäsenistä ainakin osa puhui kreikkaa.

Tabita mainitaan hyväntekijänä. Leskivaimot olivat tuon ajan yhteiskunnassa kaikkein haavoittuvimpia. Jos heillä ei ollut lapsia, nimenomaan poikia, niin heillä ei ollut yhteiskunnassa mitään tukea. Nämä toivat Pietarin nähtäväksi Tabitan tekemiä vaatteita. Tabita toteutti kättensä työllä köyhien auttamista. Diakoniaa voidaan toteuttaa hyvin konkreettisesti ilman suuria rahamääriä.

Kuolleista herättämisen muoto tässä kertomuksessa noudattaa niin Vanhan testamentin profeettojen kuin Jeesuksen toimintaa. Ensimmäinen Kuningasten kirja kertoo profeetta Eliaan herättäneen lesken pojan kuolleista ja Toinen Kuningasten kirja vastaavasta profeetta Elisan herättäneen sunemilaisen naisen pojan kuolleista. Sekä Markuksen että Luukkaan evankeliumit kertovat Jeesuksen toimineen samalla tavoin.

Päivän evankeliumi

(Joh. 5: 1 - 15)

”Siihen aikaan Jeesus lähti Jerusalemiin. Jerusalemissa on Lammasportin lähellä allas, jonka hepreankielinen nimi on Betesda. Sitä reunustaa viisi pylväshallia, ja niissä makasi suuri joukko sairaita: sokeita, rampoja ja halvaantuneita. Nämä odottivat, että vesi alkaisi liikkua. Aika ajoin näet Herran enkeli laskeutui lammikkoon ja pani veden kuohumaan, ja se, joka ensimmäisenä astui kuohuvaan veteen, tuli terveeksi, sairastipa hän mitä tautia tahansa. Siellä oli mies, joka oli sairastanut kolmekymmentäkahdeksan vuotta. Jeesus näki hänet siellä makaamassa vuodematolla ja tiesi, että hän oli jo pitkään ollut sairas. Jeesus kysyi: ”Tahdotko tulla terveeksi?” Sairas vastasi: Herra, minulla ei ole ketään, joka auttaisi minut altaaseen, kun vesi kuohahtaa. Aina kun yritän sinne, joku toinen ehtii ennen minua.” Jeesus sanoi hänelle: ”Nouse, ota vuoteesi ja kävele.” Mies tuli heti

terveeksi, otti vuoteensa ja käveli. Mutta se päivä oli sapatti. Niinpä juutalaiset sanoivat parannetulle: ”Nyt on sapatti, ei sinun ole lupa kantaa vuodettasi.” Mies vastasi heille: ”Se, joka teki minut terveeksi, sanoi minulle: ”Ota vuoteesi ja kävele.” Silloin juutalaiset kysyivät: ”Kuka se mies oli, joka käski sinun ottaa vuoteesi ja kävellä?” Parannettu ei kuitenkaan tiennyt, kuka hän oli, sillä Jeesus oli jo hävinnyt väkijoukkoon. Myöhemmin Jeesus tapasi miehen temppelissä ja sanoin hänelle: ”Sinä olet nyt terve. Älä enää tee syntiä, ettei sinulle kävisi entistä pahemmin.” Mies lähti sieltä ja kertoi juutalaisille, että Jeesus oli hänet parantanut.”

Jeesuksen matkan aikana oli jokin juutalaisten pyhiinvaellusjuhlista, mutta tekstimme ei kerro, mistä juhlasta oli kyse. Jeesuksen aikana juutalaisilla oli kolme pyhiinvaellusjuhlaa, jolloin ”eri puolilta maailmaa” juutalaiset pyrkivät tulemaan Jerusalemiin osallistuakseen Jerusalemin temppelin palveluksiin. Ne olivat juutalainen pääsiäinen, jolloin muistellaan Egyptin orjuudesta vapautumista, hellunta, joka oli lain antamisen juhla, sekä Lehtimajanjuhla, jolloin muistellaan, kuinka Jumala oli kansansa kanssa, kun se vaelsi erämaassa kohti luvattua maata. Kirkkoisät esittävät, että kyse oli helluntaista. Tässä samassa kappaleessa viitataan myöhemmin Mooseksen lakiin ja tämä viittaus näyttää vahvistavan, että kyseessä oli lain antamisen juhla.

Mitään erityistä syytä teksti ei kerro Jeesuksen Jerusalemin matkalle. Oletettavaa on, että juutalaisena Hän toimi lain ohjeiden mukaan ja pyhiinvaellusjuhlana meni Jerusalemiin. Toinen oletamus on, että tämä palveli Hänen julkisen toimintansa julkitulemista.

Jerusalemmissä oli portti, mitä kautta tuotiin uhrilampaat Jerusalemin temppeliin. Suomeennoksessa portin nimeksi sanotaan lammassportti. On mahdollista, että sana lammas ei viittaakaan porttiin, vaan lammikkoon tai altaaseen, joka oli portin lähellä ja jossa lampaat pestiin ennen uhraamista. Suomenkielisen raamatun mukaan altaan nimi oli Betesda, mutta tuo nimi ei todennäköisesti viitannut itse altaaseen, sillä Betesda suomennettuna tarkoittaa ”armon taloa”. Altaalle on eri käsikirjoituksissa annettu myös muita nimiä, jotka muistuttavat sanaa Betesda.

Pitkään kiisteltiin, onko tällaista allasta, ja sen ympärillä olevaa pylväskäytävää, ollut olemassakaan. Qumranin eli Kuolleen meren tekstilöytöjen jälkeen arkeologit ovat voineet paikantaa altaan. Kyse on kahdesta altaasta, joiden ympärillä oli pylväskäytäviä. Altaita on nähtävästi käytetty alun perin lampaiden pesua varten, mutta todennäköisesti Herodes Suuri muutti ne toiseen tarkoitukseen.

Veden kuohuminen on myös herättänyt keskustelua. Tiedämme, että Siloan -altaan vesi kuohui, kun sinne virtasi vettä sateisina aikoina. On esitetty, että Siloanin altaan veden kuohuminen olisi sekoitettu

tämän lammikon veteen. Toinen selitys on se, että eri altaiden välillä oli putkia, ja vettä juoksutettiin altaasta toiseen. Kertomuksen jae neljä antaa oman vastauksensa: enkeli kuohutti vettä.

Vanha kirkko ymmärsi, että erilaisten juutalaisten rituaalipesujen kautta Jumala valmisti kansaansa vastaanottamaan kristillisen kasteen. Samoin se näki tässäkin altaassa esikuvan tulevalle kasteen sakramentille. Lampaat puhdistettiin ennen uhrausta. Tällä samalla altaalla Jeesus, Jumalan Karitsa, todisti itsestään voimateollaan, Hän paransi halvaantuneen.

Se, että sairaat odottivat veden kuohuttamista, kertoo ihmisten voimakkaasta uskosta veden parantavaan vaikutukseen. Meillä on tässä sairaan miehen todistus siitä, että ensimmäisenä veden kuohuttamisen jälkeen veteen ennättänyt parani ”sairastipa hän mitä tautia tahansa”.

Jakeen neljä teksti, joka kertoo enkelistä ja veden kuohuttamisesta, ei ole kaikissa vanhoissa käsikirjoituksissa. Tämän johdosta (pienessä) osassa eri kielisistä Raamatun käännöksistä tämä jae on jätetty kokonaan pois tai se on sulkeissa.

Altaan lähellä veden kuohuttamista odotti kolmekymmentäkahdeksan vuotta sairastanut mies. Emme tiedä, oliko hän ollut altaan lähellä koko tämän ajan. Johtuen sairauden pitkästä kestosta ja miehen odottamisesta altaan lähellä kirkon opettajat näkevät miehen esimerkkinä oikeasta kärsivällisyydestä. Hän oli säilyttänyt uskon siihen, että voisi parantua.

Nyt kertomus tuo todellisen parantamisen, joka ei tapahdu veden takia. Jeesus kysyi: ”Tahdotko tulla terveeksi?” Hän ei kysynyt, haluatko, että minä parannan sinut. Mies vastasi, ettei hänellä ole ketään, joka auttaisi hänet veteen. Hän ei kyseenalaistanut millään tavoin Jeesusta. Jeesus ei kysy miehen uskoa, niin kuin Hän yleensä parantamistapauksissa edellytti parannettavalla olevan. Jeesus sanoi: ”Nouse, ota vuoteesi ja kävele.” Sairaana parantaa Jeesuksen sanat. Mies nousee ja huomaa olevansa terve. Hän kykenee kävelemään ja kantamaan vuodettaan (vuodemattoaan). Tässä tapahtumassa näemme sapattimääräyksen saavan alkuperäisen merkityksen. Mies tuli terveeksi.

Nyt teksti tuo esille, että oli sapatin päivä. Teksti osoittaa, että sapattina saa tehdä hyvää muille. Sapatti on tarkoitettu pyhitettäväksi, ei sääntöjen rajoittamaksi päiväksi. Pyhittäminen on elämää Jumalan yhteydessä. Lähimmäisen rakkaus toteuttaa sitä.

Sapatti on viikon viimeinen päivä, jolloin Jumala lepäsi luotuaan maailman. Mooseksen käskyjen mukaan lepopäivä pitää pyhittää. Vähitellen kehittyi sapatin ympärille erilaisia määräyksiä, mitä

sapattina saa tehdä ja mitä ei saa tehdä. Mooseksen laki ei sisällä määräystä, etteikö sapattina saisi kantaa tavaraa. Sellainen kuitenkin löytyy profeetta Jeremiaalta (Jer. 17: 24 – 25) ja erityisesti rabbiinisista kirjoituksista. Kodin ulkopuolella julkisessa tilassa ei saanut kantaa tavaraa. Kantamalla vuodettaan parantunut rikkoi sapattimääräyksiä.

Sapattimääräysten rikkomisesta ihminen voitiin erottaa yhteisöstä. Kun mieheltä kysyttiin, miksi hän kantoi vuodetta, hän totesi saaneensa käskyn. Näin hän vieritti vastuun parantajalle. Siinä hän toimi sen ajan tavan mukaan, sillä tällaisessa tilanteessa auttaja oli vastuussa. Mutta juutalaisten tekemässä kysymyksessä on huomioitava se, että he eivät kysyneet, kuka miehen paransi, vaan: ”Kuka se mies oli, joka käski sinun ottaa vuoteesi ja kävellä?” Käytännössä he pyrkivät kieltämään ihmeen tapahtumisen. He näkivät vain sen, että tässä rikottiin sapattimääräystä. He eivät ymmärtäneet, että Jeesus Kristus on sapatin herra.

Juutalaisuudessa ajateltiin, että sairaus oli seurausta jonkin synnin tekemisestä. Jeesus, tavatessaan myöhemmin parantuneen miehen temppelissä, juutalaisen perinteen mukaisesti varoittaa synnin tekemisestä. ”Ettei sinulle kävisi entistä pahemmin” tuo esille ajatuksen, että sairauden lisäksi on jotain pahempaa, se on ero Jumalasta. Juutalaisuudessa synniksi katsottiin Mooseksen lain vastainen toiminta. Mies tuli parantumisensa jälkeen temppeliin kiittämään Jumalaa. Tämä osoittaa, että hänellä oli uskoa.

Kertomuksemme parantunut mies kuitenkin kertoi juutalaisille, että Jeesus paransi hänet. Hän ei sanonut, että Jeesus käski kantaa vuodetta, niin kuin häneltä oli ensimmäisellä kerralla kysytty. Hän korostaa parantuneensa. Mutta Jeesukselle tämä merkitsi vaikeuksia.

Johanneksen seurakunnissa syntiä oli epäonnistuminen Jeesukseen uskomisessa. Todellakin, jos syntiä on mikä tahansa asia, joka eroittaa meidät Jumalasta, niin Jeesuksen kieltäminen on todellista syntiä, Jumalan Pojan kieltämistä.

Kertomus jää tavallaan kesken tai ei anna lopullista käsitystä asiasta. Mitä mies tunnustamisellaan tarkoitti? Yrittikö hän, kertomalla parantajansa, vierittää syyn sapatin määräysten rikkomisesta Jeesuksen ylle vai todistiko hän sitä, että nimen omaan Jeesus paransi hänet?

Kahden viikon kuluttua on evankeliumin kertomus sokeana syntyneen parantumisesta. Siinä sokea saa näkönsä. Tämä kertomus päättyy parantuneen miehen todistukseen uskosta Herraan. Halvaantuneen ja sokeana syntyneen parantumisten välillä on suuri ero. Halvaantunut joutuu

vastaamaan toiminnastaan viimeisellä tuomiolla, jos hänen tarkoituksensa oli syyttää Jeesusta.